

Przystanek historia

<https://przystanekhistoria.pl/pa2/tematy/konspiracja/102118,Liceum-przed-sadem-Proces-polskiej-siatki-wywiadowczej.html>

Zdjęcia sygnalityczne Barbary Sadowskiej (fot. z zasobu IPN)

ARTYKUŁ

„Liceum” przed sądem. Proces polskiej siatki wywiadowczej

OKRES HISTORYCZNY

(1945-1948) Pierwsze lata Polski Ludowej (1948-1956) Stalinizm w Polsce

Autor: AGNIESZKA CHRZANOWSKA 18.07.2023

18 lipca 1947 r. zapadł wyrok w głośnym procesie pokazowym Warszawy w sprawie osób z siatki wywiadowczej o kryptonimie „Liceum”. Pokazowy proces członków wywiadu AK był pokłosiem aresztowania jego dowódców – Henryka

Żuka i Barbary Sadowskiej.

„Liceum” wywodziło się ze struktur Referatu Wschód Wydziału Wywiadu Ofensywnego ZWZ-AK funkcjonującego od 1941 r. pod krypt. „WW-72”, a następnie „Pralnia”. W lipcu 1944 r. w jego ramach powołana została grupa krypt. „Ekipa Wschód” pod dowództwem Henryka Żuka, której zadaniem było przejście linii frontu i utrzymanie pracy placówek pozostających pod okupacją sowiecką. Wobec zatrzymania frontu na Wiśle sieć, pod nowym krypt. „Pralnia II”, kontynuowała pracę w nowych warunkach. Zastępcą Żuka została Barbara Sadowska.

Zdjęcia sygnalityczne Barbary Sadowskiej (fot. z zasobu IPN)

Za pośrednictwem sieci przerzutowej NSZ, przez Regensburg, przedostali się do Włoch, do 2. Korpusu Polskiego, gdzie odbyli szereg rozmów. W ich wyniku zapadła decyzja o podporządkowaniu się 2. Korpusowi, powrocie do kraju i prowadzeniu dalszej pracy.

Żuk i Sadowska wrócili do Warszawy w styczniu 1945 r. W maju „Pralnia II” weszła w skład Delegatury Sił Zbrojnych na Kraj. Była jedną z czterech ekspozytur wywiadowczych DSZ, liczącą w punkcie kulminacyjnym

nawet 70 osób.

Zmiany organizacyjne nastąpiły w sierpniu 1945 r. ze względu na rozwiązanie DSZ. Żuk i Sadowska podjęły decyzję o wyjeździe na Zachód celem nawiązania kontaktu z władzami pozostającymi poza granicami. Za pośrednictwem sieci przerzutowej NSZ, przez Regensburg, przedostali się do Włoch, do 2. Korpusu Polskiego, gdzie odbyli szereg rozmów z płk. Stanisławem Kijakiem, płk. Wincentym Bąkiewiczem oraz gen. Władysławem Andersem. W ich wyniku zapadła decyzja o podporządkowaniu się 2. Korpusowi, powrocie do kraju i prowadzeniu dalszej pracy.

Do władz Arm. Korpusu Polskiego
na czele p. Kijaka, Bąkiewicza
17/8/45

Oświadczenie

Wskazaniem miś, dżelan - porucznik: 1) dążeniem do przekształcenia się w państwo...
2) powrocie do demokratyzacji...
3) kwestie jeździ...
4) re...
5) ...
6) ...
7) ...
8) ...
9) ...

Oświadczenie Barbary Sadowskiej, 19 X 1946 r. (z zasobu IPN)

Wskazaniem miś, dżelan - porucznik: 1) dążeniem do przekształcenia się w państwo...
2) powrocie do demokratyzacji...
3) kwestie jeździ...
4) re...
5) ...
6) ...
7) ...
8) ...
9) ...

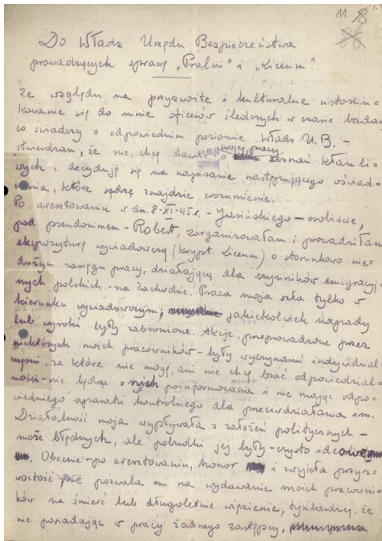
19-X-46. Barbara Sadowska.

**Oświadczenie Barbary
Sadowskiej, 19 X 1946 r. (z
zasobu IPN)**

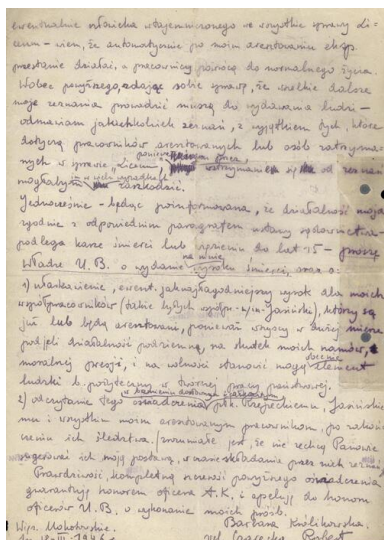
Natychmiast po powrocie, w październiku, wznowili - z pewnymi modyfikacjami - działalność komórek wywiadowczych „Pralni II”, zmieniając krypt. sieci na „Port”. Jednak już 9 listopada Żuk został aresztowany.

Proces i śledztwo

Dowództwo nad siecią przejęła Sadowska. Miała wówczas 24 lata. Podległej strukturze nadała krypt. „Liceum”, sama zmieniła pseudonim na „Robert”. Została aresztowana 13 marca 1946 r. w Warszawie jako Błachowska vel Królikowska.

**Pismo Barbary Sadowskiej do
władz MBP, Warszawa, 18 III 1946
r. (z zasobu IPN)**

**Pismo Barbary Sadowskiej do
władz MBP, Warszawa, 18 III 1946
r. (z zasobu IPN)**

Po kilku dniach nieustannych przesłuchań, 18 marca, wystosowała pismo do władz MBP, oświadczając, że to ona, pod ps. „Robert”, kierowała pracami „Liceum”. Biorąc całą odpowiedzialność na siebie, wносиła o wydanie na nią wyroku śmierci, a ułaskawienie lub wydanie niskich wyroków na jej współpracowników. Oświadczenie poleciła odczytać płk. Rzepeckiemu oraz Żukowi.

„Obecnie – po aresztowaniu, honor i zwykła przyzwoitość nie pozwala mi na wydanie moich pracowników na śmierć lub długoletnie więzienie, tym bardziej, że nie posiadając w pracy żadnego zastępcy, ewentualnie człowieka wtajemniczonego we wszystkie sprawy »Liceum« – wiem, że automatycznie po moim aresztowaniu ekspozytura przestanie działać, a pracownicy powrócą do normalnego życia”

– podkreśliła w piśmie. Działając w porozumieniu, Żuk i Sadowska zdecydowali o ujawnieniu ludzi z „Pralni II” i „Liceum”.

Po kilku dniach nieustannych przesłuchań

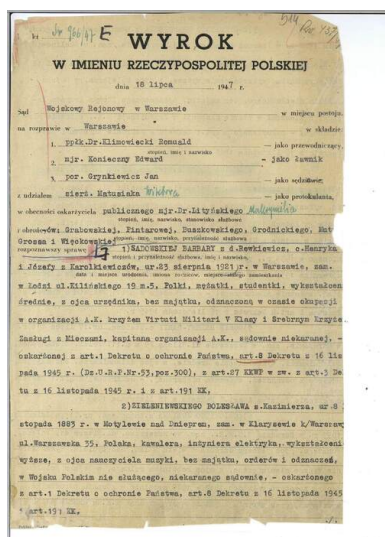

wystosowała pismo do władz MBP, oświadczając, że to ona kierowała pracami „Liceum”. Biorąc całą odpowiedzialność na siebie, wносиła o wydanie na nią wyroku śmierci, a ułaskawienie lub wydanie niskich wyroków na jej współpracowników.

Sprawa „Liceum” została wykorzystana do zorganizowania procesu pokazowego, wymierzonego głównie w gen. Andersa. Sadowska włączyła się w jego przygotowanie w zamian za dotrzymanie umowy dotyczącej zwolnienia lub wydania niskich wyroków na ujawnionych przez nią pracowników.

Proces toczył się przed WSR w Warszawie od 9 lipca 1947 r., wzbudzając ogromne zainteresowanie opinii publicznej. Bo oto na ławie oskarżonych, wśród trzynastu swych współpracowników, stanęła młoda kobieta, spokojnie i rzeczowo przedstawiając swą działalność, burząc tym samym narrację komunistycznych propagandystów.

Wyrokiem WSR Sadowska skazana została na 9 lat więzienia. Pozostali członkowie otrzymali wyroki: Bolesław Zieleniewski – 7 lat, Franciszek Pacyński oraz Helena i Lech Duninowie – po 6 lat, Stanisław Karolkiewicz – 13 lat, Czesław Atminis – 10 lat, Stanisław Alenowicz i Mieczysław Błaszkiwicz – po 5 lat, Kazimierz Frejtag – 3 lata w zawieszeniu na 5 lat, Halina Waszczuk – 4 lata w zawieszeniu na 5 lat więzienia.

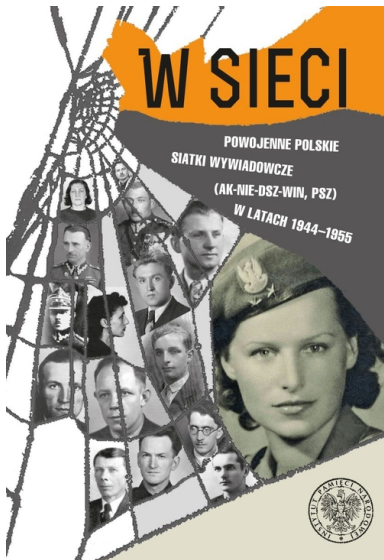

Wyrok WSR w Warszawie z 18 VII 1947 r. (z zasobu IPN)

* * *

Proces nie zakończył walki Barbary Sadowskiej o podwładnych. Dzięki głodówkom prowadzonym przez nią w więzieniu kilkoro z nich zostało zwolnionych.

Należy zaznaczyć, że odbyło się kilka procesów odpryskowych od sprawy „Liceum”, na których zapadły wyroki śmierci. Dwa z nich zostały wykonane – na kpt. Mieczysławie Sokołowskim oraz kpt. Józefie Czerniawskim z komórki wywiadu wojskowego „Pralni II”.

Publikacja IPN o powojennych siatkach wywiadowczych, zawierająca m.in. artykuł Mariusza Behty i Agnieszki Chrzanowskiej pt. „Działalność ekspozytur wywiadu wschodniego AK, DSZ i II Korpusu Polskiego - krypt. »Pralnia II«, »Port«, »Liceum« - w latach 1944-1946”

Więcej interesujących materiałów na profilu **Archiwum IPN**

COFNIJ SIĘ